

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК

В І С Т І

**БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
«АСКАНІЯ-НОВА»
ім. Ф.Е. ФАЛЬЦ-ФЕЙНА:**

**ПРОБЛЕМИ ЕКОМОНІТОРИНГУ ТА
ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ**

АСКАНІЯ-НОВА
1998

УДК 502.72

Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна: Проблеми економоніторингу та збереження біорізноманіття. - Асканія-Нова, 1998. - 145 с.

Збірник включає роботи, присвячені проблемам регіонального економоніторингу у степовій зоні України, інтродукції та акліматизації рідкісних видів рослин в умовах посушливого степу, особливостям біології та утримання тварин у зоопарку «Асканія-Нова». Розглянуті також питання історії заповідної справи та краєзнавства.

Видання може бути корисним ботанікам, зоологам, спеціалістам у галузі охорони навколишнього середовища, заповідної справи та паркобудівництва.

Затверджено до друку Вченою Радою Біосферного заповідника «Асканія-Нова» /протокол № 1 від 14.01.1998 р./

Редакційна колегія:

Т.Л. Андрієнко, В.С. Гавриленко (головний редактор),
Н.О. Гавриленко, О.М. Гудіна (заступник головного редактора),
Н.Ю. Дрогобич (відповідальний секретар), **І.К. Поліщук,**
Е.П. Стекленов, О.Г. Тараріко, М.Ю. Треус,
Н.І. Ясинецька

Відповідальний редактор тому **О.М. Гудіна**
Комп'ютерна верстка **І.І. Жебель**

ISBN 966-95218-4-X (Серія «Вісті...»)
ISBN 966-95218-7-4 (Том)

© Біосферний заповідник
«Асканія-Нова», 1998

УДК 632.7/632.654

С.В. Капітоненко

НОВІ ЗНАХІДКИ ШКІДНИКІВ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН В ДЕНДРОПАРКУ «АСКАНІЯ - НОВА»

Паркові насадження в степовій зоні зазнають влітку впливу не тільки високих температур, малої кількості опадів, але і шкоди від фітофагів - шкідливих комах, кліщів і щитівок.

За період існування старої і нової частини дендропарку «Асканія-Нова» на насадженнях сформувалась певна ентомофауна. Шкідники проникали в парк з посадковим матеріалом, із лісосмуг та садів жителів селища і навколишніх сіл.

В 1982 - 1986 рр. при обстеженні деревних рослин в дендропарку було виявлено 176 видів шкідників, з них на деревах - 134, на чагарниках - 42. Після 10-річної перерви на протязі вегетаційних сезонів 1996 і 1997 рр. в дендропарку проведено детальне обстеження насаджень з метою встановлення їх сучасного фітосанітарного стану.

В старій і новій частинах парку в ці роки виявлено 168 нових видів шкідників, яких раніше в парку не знаходили. Список їх наведено нижче.

Нові види шкідників деревних рослин в дендропарку «Асканія-Нова»

А. Древа

Різні види

1	Довгоносик вербовий скелетуючий	<i>Dorytomus dejeani</i> Fst.
2	Ясенева шпанка	<i>Lytta vesicatoria</i> L.

Абрикос звичайний

3	Довгастий листовий довгоносик	<i>Phyllobius oblongus</i> L.

Слива розлога (алича), слива домашня

4	Сливовий листовий пильщик	<i>Pareophora pruni</i> L.
5	Плодова горностаєва міль	<i>Uponomeuta padellus</i> L.
6	Садовий павутинний кліщ	<i>Schizotetranychus pruni</i> Oud.
7	Бурий плодовий кліщ	<i>Bryobia redikorzevi</i> Reck.
8	Міль-пістрянка	<i>Lithocolletis spinicolella</i> Z.
9	Кружкова міль	<i>Cemiosoma scitella</i> Z.
10	Вишнева попелиця	<i>Myzus cerasi</i> F.

Акація біла

11	Акацієвий кліщ	<i>Phyllocoptes robiniae</i> Mn.
12	Акацієвий гомілковий пильщик	<i>Nematus tibialis</i> Nevman.

Бере́за бородавча́ста

13	Березова листоблішка	<i>Psylla betulae</i> L.
14	Березова міль-пістрянка	<i>Parornix betulae</i> Stt.
15	Березолиста міль-крихітка	<i>Stigmella betulicola</i> Stt.
16	Березова мінуюча мушка	<i>Agromyza alni-betulae</i> Hend.
17	Березова срібляста міль-крихітка	<i>Stigmella argentipedella</i> Z.
18	Березовий п'ядун	<i>Biston betularia</i> L.
19	Березовий насіннеїд	<i>Apion simile</i> Krb.
20	Березова переливчаста міль	<i>Incurvaria pectinea</i> Hb.
21	Березовий мінуючий довгоносик	<i>Rhynchaenus rusci</i> Herbst.
22	Березовий плодожил	<i>Curculio venosus</i> Grav.

Бук лісовий

23	Букова переливчаста міль	<i>Incurvaria koeneriella</i> Zll.
24	Букова міль-пістрянка	<i>Lithocolletis faginella</i> Z.

Верба біла (ф. плакуча)

25	Розовидна галиця	<i>Rhabdophaga rosaria</i> L.
26	Вербова цикада	<i>Aphrophora salicina</i> Goeze
27	Жовтовуса вербова блішка	<i>Chalcoides fulvicornis</i> F.
28	Зелений вербовий довгоносик	<i>Chlorophanus viridis</i> Germ.
29	Зелений листовий слоник	<i>Phyllobius viridicollis</i> F.
30	Малий вербовий листоїд	<i>Phyllodecta vitellinae</i> L.

В'яз гладкий, в'яз листуватий (берест)

31	В'язово-грушова попелиця	<i>Eriosoma lanuginosum</i> Hart.
32	В'язовий листоїд	<i>Luperus xanthopoda</i> Schrank.
33	В'язова жилкова міль-крихітка	<i>Stigmella ulmifolia</i> Hering.
34	В'язовий пильщик	<i>Cladius eradiatus</i> Hart.
35	Мінуюча златка	<i>Trachys minuta</i> L.

Вільха чорна

36	Мінуючий вільховий довгоносик	<i>Rhynchaenus testaceus</i> Mull.

Глід одноматочковий

37	Глодова павутинна міль	<i>Scythropia crataegella</i> L.
38	Глодова мінуюча міль	<i>Bucculatrix crataegi</i> Zell.
39	Глодовий слоник	<i>Coenorrhinus aequatus</i> L.
40	Глодова галиця	<i>Perrisia (Dasyneura) crataegi</i> Winn.
41	Глодовий плодовий листоїд	<i>Lochmaea crataegi</i> Forst.
42	Червоногалова глодова попелиця	<i>Dysaphis crataegi</i> Kalt.
43	Глодова складчаста міль	<i>Lithocolletis oxyacanthae</i> Frey.

Горіх волоський

44	Нижня горіхова попелиця	<i>Chromaphis juglandicola</i> Kalt.
45	Горіхова міль-пістрянка	<i>Gracilaria juglandella</i> Mann.

Горобина звичайна

46	Горобиний бородавчастий пильщик	<i>Tenthredo fagi</i> L.

Граб звичайний

47	Грабова міль-пістрянка	<i>Lithocolletis carpinicolella</i> Stt.
48	Грабовий жилковий кліщик	<i>Aceria tenella</i> Nal.

49	Ліщиновий трубокверт	<i>Apoderus coryli</i> var. <i>avellanae</i> L.
50	Грабова міль-крихітка	<i>Stigmella carpinella</i> Heyd.
51	Грабова галиця	<i>Zygiobia carpini</i> F.L.W.
52	Грабовий складчастий кліщик	<i>Aceria macrotricha</i> Nal.

Дуб звичайний

53	Горіхотворка розділена	<i>Cynips divisa</i> Hart.
54	Звичайний зелений коник	<i>Tettigonia viridissima</i> L.
55	Жилкова дубова попелиця	<i>Tuberculatus multituberculatus</i> Mordv.
56	Дубовий трубокверт	<i>Attelabus nitens</i> L.
57	Дубова необпилена попелиця	<i>Tuberculatus annulatus</i> Hart.
58	Дубовий вузькомінуючий довгоносик	<i>Rhynchaenus subfasciatus</i> Gyll.
59	Дубова кишенькова міль-пістрянка	<i>Gracilaria alchimiella</i> Sc.
60	Совка-лишайниця	<i>Daseocheta alpium</i> Osbeck.
61	Дубовий червоний кліщик	<i>Epitrimerus cristatus</i> Nal.
62	Букова виїмчастокрила міль	<i>Chimabache fagella</i> F.
63	Дубова міль-крихітка	<i>Stigmella atricapitella</i> Haw.
64	Дубовий чорний пильщик	<i>Arge rustica</i> L.
65	Дубова палева листовійка	<i>Aleimma loeflingiana</i> L.
66	Буро-сіра в'язова совка	<i>Calymnia affinis</i> L.
67	Кільчастий п'ядун дубовий	<i>Cosymbia guarcimontaria</i> Bastelb.
68	Щитівка дубова	<i>Diaspidiotus zonatus</i> Fr.
69	Буковий кліщик	<i>Monochetus sulcatus</i> Nal.
70	Дубова широколопастна галиця	<i>Macrodiplosis dryobiae</i> Loew.
71	Дубовий плямистий кліщик	<i>Epitrimerus messalongeanus</i> Nal.

Каркас західний

72	Каркасова вогнівка	<i>Acrobasis celticola</i> Stgr.
----	--------------------	----------------------------------

Гіркокаштан звичайний

73	Каштанова довгонога попелиця	<i>Lachnus longipes</i> Duf.
----	------------------------------	------------------------------

Клени (гостролистий, польовий, татарський)

74	Кленовий листовий довгоносик	<i>Phyllobius psittacinus</i> Germ.
75	Кленовий повстистий кліщик	<i>Eriophyes eriobia</i> Nal.
76	Жовто-сіра рання совка	<i>Monima pulverulenta</i> Esp.
77	Кленова листоблішка	<i>Rhinocola aceris</i> L.
78	Метелик-мокриця	<i>Cochlidion limacoides</i> Hufn.
79	П'ядун кленовий	<i>Alsophila aceraria</i> Schiff.
80	Кленовий пильщик	<i>Pristiphora subbifida</i> Thoms.
81	Багатоїдний трубокверт	<i>Byctiscus betulae</i> L.
82	Кленовий пагоновий кліщик	<i>Eriophyes macrochelus heteronyx</i> Nal.
83	Кленовий мінуючий пильщик	<i>Phyllotoma aceris</i> M.Lachl.
84	Кленова листовійка	<i>Tortrix forskaeana</i> L.
85	Волосатий довгоносик-насі́ннеїд	<i>Bradybatus tomentosus</i> Desbr.

Липа серцелиста

86	Липовий повстистий тонкий кліщик	<i>Aceria exilis</i> Nal.
87	Липовий рожковидний кліщ	<i>Aceria rudis</i> Nal.
88	Липовий слизовий пильщик	<i>Caliroa annulipes</i> Klug

Платан кленолистий

- 89 Платанова міль-пістрянка *Lithocolletis platani* Stdg.

Сосна кримська

- 90 Пагонов'юн-смольовщик *Evetria resinella* L.
91 Сосновий червоноголовий пильщик-ткач *Acantholyda erythrocephala* L.

Тополя біла

- 92 Вершинна міль-пістрянка *Gracilaria stigmatella* F.
93 Тополева міль-пістрянка *Lithocolletis populifoliella* Tr.
94 Пемфіг черешковий *Pemphigus bursarius* L.
95 Тополева смугаста попелиця *Chaitophorus leucomelas* Koch.
96 Зеленувата тополева попелиця *Chaitophorus populialba* B. de F.
97 Міль-крихітка триплямиста *Stigmella trimaculella* Haw.
98 Осиковий мінуючий пильщик *Heterarthras ochropoda* Kl.

Тополя пірамідальна

- 99 Осиковий трубноверт *Byctiscus populi* L.
100 Вербова мохната попелиця *Pterocomma populeum* Kalt.

Черемха звичайна

- 101 Черемховий листоїд *Yoniocetena quinquepunctata* F.
102 Черемхова горностаєва міль *Yponomeuta evonymellus* L.
103 Черемхова міль-пістрянка *Lithocolletis spinicolella* Z.
104 Жовта черемхова попелиця *Myzus padellus* H. R. L. et Rog.
105 Злаково-черемхова попелиця *Siphonaphis padi* L.
106 Черемховий повстистий кліщик *Aceria paderineus* Nal.
107 Черемхова листовійка *Eudemis profundana* Den. et Schiff.

Ялина європейська

- 108 Ялино-модриновий ранній хермес *Adelges laricis* Vallot.
109 Зелений хермес *Sacchiphantes (Chermes) viridis* Ratz.

Ясен звичайний

- 110 Ясенева бобовидна галиця *Dasyneura acrophila* Winn.
111 Ясеневий довгоносик *Stereonychus fraxini* Deg.
112 Ясеневий павутинний кліщ *Schizotetranychus fraxini* Beck.

Яблуна домашня, груша лісова

- 113 Плодова міль-пістрянка *Lithocolletis blankardella* F.
114 Грушова попелиця-листовійка *Dysaphis reaumuri* Mordv.
115 Грушова мінуюча міль *Lithocolletis cydoniella* Frey.
116 Грушова вогнівка *Acrobasis obtusella* Hb.
117 Яблунева мінуюча мушка *Phytomyza heringiana* Hend.
118 Грушовий пильщик-ткач *Neurotoma flaviventris* Retz.
119 Сірий листовий довгоносик *Phyllobius canus* Gyll.
120 Грушова жовтувата листоблішка *Psylla piricola* Forst.
121 Грушова плодоядка *Laspeyresia pyrivora* Danil.
122 Яблуневий пильщик *Haplocampa testudinea* Klug.
123 Яблунева крайова міль *Nepticula pomiella* Kangh.

Б. Чагарники

	Акація жовта	
124	Акацієва листоблішка	<i>Psylla caraganae</i> Angr.
125	Акацієва мінуюча міль	<i>Lithocolletis acaciella</i> Mn.
	Айва японська	
126	Розанна листовійка	<i>Archips rosana</i> L.
	Аморфа кущова	
127	Клит мінливий	<i>Chlorophorus varius</i> Mull.
	Барбарис звичайний	
128	Барбарисовий пильщик	<i>Arge berberidis</i> Schr.
	Бирючина звичайна	
129	Листовійка-товстушка багатоїдна	<i>Archips podana</i> Sc.
	Бруслина європейська	
130	Бурякова попелиця	<i>Aphis fabae</i> Scop.
	Бузок звичайний	
131	Бузковий бруньковий кліщик	<i>Aceria lczwi</i> Nal.
	Бузина чорна	
132	Зелений трав'яний довгносик	<i>Eusomus ovulum</i> Germ.
	Жимолость татарська	
133	Жимолостна міль-пістрянка	<i>Lithocolletis emberizaepenella</i> Buch.
134	Італійський клоп	<i>Graphosoma lineatum</i> L.
135	Жимолостна міль-крихітка	<i>Stigmella lonicerearum</i> Frey.
136	Малий винний бражник	<i>Pergesa elpenor</i> L.
137	Жимолостна листкова галиця	<i>Dasyneura periclymeni</i> Rubs.
138	Жимолостний зірковидний яйнер	<i>Phytomyza xylostei</i> Kalt.
	Жостір проносний	
139	Жостерова галова листоблішка	<i>Trichochermes walkeri</i> Först.
140	Жостерова пагонова попелиця	<i>Aphis nasturtii</i> Kalt.
141	Листовійка дворічна	<i>Eupoecilia ambiguella</i> Hb.
142	Жостерова листоблішка	<i>Trioza rhamni</i> Schrank.
	Калина звичайна	
143	Калиновий листоїд	<i>Galerucella viburni</i> Payk.
144	Калинова чорна попелиця	<i>Aphis viburni</i> Scop.
	Кизил справжній	
145	Кизиловий бородавчастий кліщик	<i>Emphytus melanarius</i> Kl.
146	Кизиловий листовий кліщ	<i>Anthocptes platynonus</i> Nal.
147	Кизилова мінуюча мушка	<i>Phytomyza agromyzina</i> Meig.
148	Свидинова попелиця	<i>Anoecia corni</i> Fabr.
	Маслинка срібляста	
149	Листовійка зелено-бура	<i>Olethreutes lacunana</i> Den. et Schiff.

Ліщина звичайна		
150	Ліщинова попелиця	<i>Myzocallis coryli</i> Goetze
151	Ліщинова стрічковидна міль-крихітка	<i>Nepticula floslactella</i> Hw.
Ожина кавказька		
152	Малиновий жук	<i>Byturus tomentosus</i> F.
Самшит вічнозелений		
153	Самшитова попелиця	<i>Aphis buxi</i> Guercio
154	Самшитова листоблішка	<i>Psylla buxi</i> Targ.
Свидина біла		
155	Свидинова гострокрила міль	<i>Antispila</i> sp.
156	Мішкоподібна листовійка	<i>Ancyliis derasana</i> Hb.
157	Свидиновий листовий кліщик	<i>Phyllocoptes depressus</i> Nal.
Смородина золотиста		
158	Листовий смородиновий кліщ	<i>Anthocoptes ribis</i> Massee
Таволга Вангутта		
159	Товстоголовка плямиста	<i>Hesperia maculata</i> Brem.
Терен колючий		
160	Вишневий пагоновий довгоносик	<i>Magdalis cerasi</i> L.
161	Хмелево-теренова попелиця	<i>Phorodon humuli</i> Schr.
162	Теренова складчаста міль-пістрянка	<i>Lithocolletis spinicolella</i> L.
163	Сливова несправжня щитівка	<i>Sphaerolecanium prunastri</i> Fousc.
164	Теренова брунькова галиця	<i>Ischnonyx prunosum</i> Wachtl.
165	Теренова міль-крихітка	<i>Nepticula plagicolella</i> Stt.
166	Черемхова листовійка	<i>Eudemis profundana</i> Den.et Schiff.
Шипшина собача		
167	Вухокрутка звичайна	<i>Forficula auricularia</i> L.
Тис ягідний		
168	Тисова несправжня щитівка	<i>Parthenolecanium pomeranicum</i> Kaw.

Серед виявлених видів слід відмітити шкідливість ясеневої шпанки на ясені звичайному на ділянці «Виставка порід», плодової горностаєвої молі на аличі (сливі розлогій) в місцях її зростання, глодової горностаєвої молі на глоді одноматочковому, соснового червоноголового пильщика-ткача на сосні Веймутовій. Проти них організовані обприскування 0,3 % карбофосом і децисом, смертність шкідників досягла 85 - 100 %. Шкідливий на ялині європейській і зелений хермес - два дерева в складній діброві загинули в минулі роки від цього шкідника, вони підлягають вирубці і спаленню.

Інші знайдені види були зафіксовані на окремих деревах і суттєвого значення не мають.

S.V. Kapitonenko

NEW FINDS OF TREE'S VERMINS IN DENDROPARK «ASCANIA NOVA»

F.E. Falz-Fein Biosphere Reserve «Ascania Nova»

SUMMARY

On 1996-1997 yrs there first were revealed 168 species of harmful insects and mites in the Dendrological Park «Ascania Nova», on the trees - 123 of them and on the bushes - 45 of them.